

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

פרשת תזריע מצרע

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

מפני מה הסמיכו מילה לבני ירושלים

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

כתב רבי חיים ויטל: "מול" - ראשי תבות: "י משען ומבטח לצדיקים", ללמדך שכל יהודי שנמול נקרא צדיק".

הוסיף ובאר רבי יחנן סג"ל וואזנר מרבי מונטריאול:

רמז זה מלמדנו כי מצות המילה היא אך בגדר משען ומבטח הפסיעי להגיע למדרגת צדיק. ואולם אל לו לאדם להסתפק בה, שהלא על כף אנו מברכים את הרף הנמול: "כשם שנכנס לברית פן יכנס לתורה... ולמעשים טובים" - שלא יסתפק בכניסתו לברית, אלא ינצל את המשען שקבל ממנה זו כדי לעלות ולהתעלות בתורה ובמעשים טובים.

רבי חנוך דב פאדוונא ראב"ד לונדון הוסיף ובאר על פי דברי רבי חיים ויטל את הסבה שנסמכה ברכת משען ומבטח לצדיקים הרומזת לברית המילה לברכת בונה ירושלים; שהרי בזכות ברית מילה זוכים לירשת הארץ ולבנות ירושלים (רש"י בראשית א).

פרי עץ חיים: שער העמידה כ: תמי הלוי ח"ב סי' די; נהמת דב עמ"פ

ברכת המילה - על כל חיובי האב לבנו

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

"תנו רבנן הפל אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. אבי הבן אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. העומדים אומרים: כשם שנכנס לברית פן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים..." (שבט קלו א).

תמה ההגהות מייאנויות: הלא כלל הוא בדינו שבכל מצוה המתקיימת באמצעות שליח, השליח הוא שמברך על המצוה. ומדוע במצות מילה תקנו ברכה בפני עצמה גם למשליח - אבי הבן?

באר האבודרהם: ברכת להכניסו לא נתקנה רק בעבור מצות המילה, אלא היא ברכה כללית על כל חיובי האב כלפי בנו ממצות המילה ואילך, כגון: לפדותו - אם בכור הוא, ללמדו תורה, להשיאו לאשה וכיוצא באלו.

הלבוש' מכאן כי על פי זאת מובן מדוע עונים הקהל על ברכה זו בברכה משלהם: "כשם שנכנס לברית פן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים", כלומר, שזכה האב לקיים את המצוות שעתה ברך על קיימון.

רבי עקיבא איגר הטעים את הדברים על פי דברי בעל 'עוללות אפרים' (צב) כי הסרת ערלת הבשר מהתינוק מסירה ממנו גם את 'ערלת הלב'. ועל ד' כף מקשרת נפשו, ולבו נפתח להבין את התורה ולהשכיל בלמודה ובקיום מצוותיה. על כן ראוי לברך בשעת המילה על

ענית אמן עדיפה מהשתתפות בברית מילה

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

ישאל רבה של רמת אלהן רבי יצחק זילברשטיין שליט"א:

הנהוג לומר בקביעות ברכות השחר עם חבריו, באופן שכל מתפלל אומר את הברכה בתורו והיתר עונים אחריו אמן, ובו בזמן מתקיימת ברית מילה באותו בית מדרש; האם עדיף שימשיך ויענה אמן עם חבריו, או שפא מוטב שיפרש וילך להשתתף במעמד הברית, שהוא ביצוע מעמד גדול ואף אליה מלאך הברית משתתף?

והשיב: יש להעדיף להשאר בחבורת עוני האמן אחר ברכות השחר מאשר להשתתף בברית, וישתי סבות לכך: א. העונה אמן מקיים מצוה בפעל. בעוד שבברית בעל הברית מקיים מצוה גדולה, אולם המשתתף אינו מקיים מצוה. ב. אף כי אכן מגיע אליה הנביא לברית, אולם מעגית אמן נבראים כל העת מלאכים חדשים. וכפי שמעיד הגמ' הדיע: 'אמן' בגימטריה מלאך.

יו"ה העמידים וחסידים' קכ"ז עמ"פ

מאימתי זוכה התינוק לחיי העולם הבא

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

הגמרא במסכת סנהדרין (ב א דנה: [שנפטר] מאימתי בא לעולם הבא? רב נחמן בר יצחק אמר: משעה שנמול... תנא משום רבי מאיר: משעה שיאמר אמן. מבאר המהר"ל: הפל מודים שכדי לזכות לחיי עולם הבא צריך התינוק להיות מקשר לבנורא יתברך. אף נחלקו בזהו החבור: לדעת רב נחמן, די בהסרת הערלה החוצצת בין היהודי לבנורא כדי שיזכה לחיי העולם הבא, אולם רבי מאיר סובר כי כדי לזכות לחיי העולם הבא, צריך להיות חבוז של אמונה בה'. וישהתינוק עונה אמן, מצטרף הוא בכך לכלל עדת המאמינים ונעשה פן העולם הבא.

לענון הלכה: המונרת המאור' פסק כרב נחמן, ואולם הלבוש' (סי' יב) פסק כרבי מאיר. וכן פסק הרמ"א (א"ח סד ב): "וילמד בניו הקטנים שייענו אמן, כי מיד שהתינוק עונה אמן, יש לו חלק לעולם הבא".

קלבו' סי' יב: מונרת המאור' (לר"י אלנקוה) ח"ד פרק גדול גנים: מהר"ל חידושי אגדות סנהדרין ק"ב

כל הענינים הרוחניים שהבן זכה להם בעתיד מכחה.

מהות מייאנויות מילה ג; אבודרהם הלכות מילה וברכותיה; לבושי יו"ד רס; אה; שר"ת רעק"א קמא מב

תפלה בעת בכי התינוק

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

כתב רבי אליהו גוטמכר מגריידיץ: בשעה שהתינוק בוכה מצער המילה עולה קולו לשמים, ואף משטין או מקטרר אינו יכול למנוע ממנו מלעלות. לפיכך עת זו היא הזדמנות יחודית לכל אדם להתפלל ולבקש את בקשותיו, שכן בקשתו תעלה יחד עם בכי התינוק. לעצתו זו שאותה הגדיר כ"עצה נפלאה" הביא הגר"א גוטמכר רמז מלשון הפסוק בתהלים (ו ט-ו) המתחייב למצות המילה [כפי שמעידה פתיחתו של הפרק שבו כתוב פסוק זה - "למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד"]:"שמע ה' קול בכי" - רמז לככי התינוק בברית, שכאשר השומע אותו מצטרף אליו בתפלה, אזי "שמע ה' תחנתי ה' תפילתי יקח". על כן כתב שיש לומר מזמור זה בעת הברית.

הוסיף ואמר הסבא קדישא רבי שמואל אליעזר אלפנדיר שיזמן המילה הוא "עת רצון שיזכר התפלה יותר מכל הזמנים...", ולפיכך לאחר ברכת: "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" מברכים הנוכחים את הנמול: "כשם שנכנס לברית פן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים", מה שלא מצינו ביתר ברכות המצוות.

כאן המקום להזכיר את שפסק הגר"ש אויערבך לגבי ברית הנערכת בשבת, שכוין שאסור לבקש צרכיו בשבת יש להרהר את הבקשה בלב.

נהגות הגר"א גוטמכר לש"ס שבת קל; א; שר"ת הסבא קדישא ח"ב סי' י; במחצת רבנו עמ"פ מיני; הליכות שלמה' תפלה פ"ז הערה 13

מילה אמתית - ליהודים בלבד

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ב א)

כידוע, לא לכל מצוה אנו מקדימים ברכת המצוות. כמה כללים נאמרו בדרך, ואחד מהם הובא בשו"ת 'בנתיבות זאב' (סי' סט): ברכת המצוות נאמרת רק לפני מצוות שהן יחודיות ליהודי ולעולם אחר, ולא לפני מצוות המתקיימות לעתים גם על ידי גוים. לפי שגשח הברכה: "אשר קדשנו במצותיו וצונו" אינו מתאים למצוות שאף הגוים מקיימים אותן.

אלא שלפי כלל זה קשה: מפני מה מברכים אנו ברכת המצוות על המילה, הלא אף הישמעאלים מקיימים אותה, ובכה התקדשנו בה יותר מהם?

באר רבי הלל ליכטנשטיין מקולומניא:

את התרוץ לקשיה זו כבר רמזו חכמים, בכך שלא פרטו את ברכות המילה אלא לאחר דברי המשנה (שבת קלו א): "מל ולא פירע... כאלו לא מל"; הישמעאלים אינם מקיימים על הפריעה, ומשום כך אינם נחשבים כנמולים, ובצדק אנו מברכים על המילה: "אשר קדשנו במצותיו וצונו..."

מקרי דרד"ק

רבות דברו גדולי ישראל על סגלתה המיוחדת של אמירת ברכת 'אשר יצר' בכונה, לרפואה שלמה ולבריאות איתנה.

עת צרה היא ליעקב, יהודים רבים זקוקים לרפואה. בכל יום ויום שומעים אנו על כאלו שהצטרפו למעגל חולי ישראל. הבה נקבל על עצמנו להקפיד לברך ברכת 'אשר יצר' בקול ובכונה, ואף להקפיד שתשלם בעניית אמן. ויהי רצון שבכך נזכה שיתבטלו כל גזרות קשות מעלינו, אמן ואמן.

וכך אמר פעם הגר"ש פינקוס בענין זה: "נגש אלי יהודי ואמר שבספרים הקדושים כתוב שאמירת ברכת 'אשר יצר' בכונה, זו סגלה לרפואה. באותו רגע היתה לי מין תחושה, זה מה שאאתה בא לספר לי? הרי זה כמו שיבא אדם ויספר שגלה תגלית מרעושה: לשתות מים זו סגלה לא להיות צמא..." (תפארת שמשון בראשית עמ"ס).

בספר 'סדר היום' (פונת הברכות) כתב שסגלת הברכה מועילה אף לבריאי שיאשר בכריאותו ו'לא יחלה כל ימיו ולא יצטרך לרפואה ולא לרפואתו'.

ברכת המזון - בקשות 'הרחמן' (י)

סיים בקשות 'הרחמן' בבקשה על הגאולה

לקראת סיום בקשות 'הרחמן', סדרו לנו בקשה מיוחדת ומרגשת, היא בקשתו הנצחית של כל יהודי במהלך הדורות: 'הרחמן הוא יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא'.

את הסבה שתקנו לבקש זאת בסיום ברכת המזון באר הרוקח (הל' סעודה שליו) על פי לשון הפסוק בתהלים (קלב טו-יז): "צידה ברח אברך אביונית אשביע לחם... שם אצמיח קרן לדוד ערכתך נר לחם", ומכאן שהזמן שבו מברכים על הלחם הוא הראוי ביותר לבקש בו על צמיחת קרן דוד והחשת הגאולה השלמה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

צפייה אמיתית - תנאי לגאולה

כאמור, בבקשה זו אנו מבטאים את משאלת לבו הנצחית של כל יהודי באשר הוא - הצפייה לגאולה השלמה. כהמחשה לדבר ספר 'החפץ חיים' כי כאשר התפנה פס הרבנות בעיר בריסק, שלחו בני קהלת בריסק משלחת נכבדה לרבי יוסף דב בעל 'בית הלוי' שכהן אז כרבה של קובנא כדי שיואלץ בטובו לטל את גור תפארת רבנות קהלתם על ראשו. בענותנותו היתרה סרב הבית הלוי הנרצות לטל את הכתר בטענה כי אינו ראוי לכך.

כאשר קמעת וגואשו חברי המשלחת מנסיונות השכנוע, קם אחד מזוגי בריסק, מפשוטי העם, אשר היה נציג קהלת העגלונים במשלחת, וקרא בהתרגשות שבטאה תמימות כנה: 'רבי, הכיצד תמנעו מלקבל את בקשתנו?! הלא ארבעים אלף יהודי העיר עומדים ומצפים לך! אם משפשף את הבית הלוי החרגש ואמר: "אם ארבעים אלף יהודים עומדים ומצפים לי, אי אפשר שלא אלך", ומיד קם ונסע עמם.

אמר 'החפץ חיים': "אם אלפי יהודים היו מצפים בכזו אמת ותמימות למשיח, אין ספק שהאז היה מגיע. ואם אינו מגיע עדין, אהה הוא כי איננו מצפים מספיק לביאתו" (הנש"פ תבואת שמש).

ואכן, ראויים הדברים למי שאמרם, וכפי שהעידו על מרן 'החפץ חיים' כי הכין לעצמו תיק שבו נבדל שבת - מוכנים ומזמנים לזמן שבוא יבא משיח צדקנו והכל יעלו לירושלים (הצדדים רבי שלמה עמי' לא).

'ויקרבנו לימות המשיח'

גרסת האבודרהם ל'הרחמן' זה היא: 'הרחמן הוא יזכנו ויחינו ויקרבנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא' (אלה רבה קפ"א).

ואולם כתב רבי צבי הירש ממונקאטש שאין לגרס 'ויקרבנו', כיון ששם זה מתייחס גם ל'חיי העולם הבא' המזכירים בהמשך, ל'חיי העולם הזה' מחל לבוא לעולם הבא בקרוב חלילה, והרי אמרו: "אל תפתח פה לשטן" (ש"ת צ"ב תפארת סי' צב).

ואולם כבר כתב הרמב"ן (שער הגמול מהד' שיעור ע"א ט"ז) בנוגע ל'הרחמן' זה: 'ושגור כפי הדורות לומר, בין בבקשה, בין בסוף ברכת המזון ובכל תפלות: 'הרחמן יזכנו ויקרבנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא'; מקדימים ימות המשיח, ואין דעתם לבקש שתתקרב להם המיתה והיה בעולם הנשמות". כלומר: לך אנו מקדימים לבקש על 'ימות המשיח', שמכך משתמע שבבקשת 'חיי העולם הבא' פגנתנו לעולם הבא שיהיה לאחר ימות המשיח.

הוכחה נוספת לדברי הרמב"ן הביא מהר"י מינץ בהספדו על רבנו משה איסקרלש - הרמ"א: עצם העבודה שגשח 'הרחמן' זה נתקן בלשון רבים מעיד כי אין אנו מבקשים על 'חיי העולם הבא' הפרטיים הנמנים לכל אחד ואחד בעולם הנשמות לאחר אריכות ימיו. שהלא אין הכל שווים בשכר זה, וכל אחד זוכה לו לפי מעשיו. ומה טעם לכלל את הרבים עמנו בבקשה זו. אלא ודאי פגנתנו לבקש דברי הרמב"ן על 'חיי העולם הבא' שיהיו לאחר ימות המשיח ('דרשות מהר"י מינץ הדרוש הששי מהד' תשנ"ז עמ' ק"ד).

'יזכנו ולא ינחילנו'

המקובל רבי שלמה אלישיב בעל ה'לשם' עמד על כך, שאם נתיבנו בראה שב'הרחמן' זה אנו מבקשים בלשון 'יזכנו, ולא ינחילנו' הנאמר ביום טוב, שבו אנו מבקשים: "הוא ינחילנו יום שכלו טוב". טעם הדבר הוא, משום ש'ינחילנו' משמעותו כ'ירשה שאינה נתנת בזכות המקבל אלא בזכות הנותן, ואלו 'יזכנו' משמעותו בזכות עצמנו. ובכך יש לפרש, שבתחלה אנו מבקשים ליזכות לגאולה מצד ההבטחה שהבטחה לאבותינו, ועתה אנו מוסיפים ומבקשים שגיהה ראויים לכך גם בזכות עצמנו (הגש"פ נגלות הלשם).

מחבלי משיח יצלו לרוחה

רבי אהרן תאומים מוזרמזא פרש שאנו מבקשים: "הוא יזכנו לימות המשיח", ולא 'לביאת המשיח'. לפי שלפני ביאת המשיח יעברו על ישראל ימים קשים הקרבים "חבלי משיח", שאותם אנו מכנים כאן "ימות המשיח" ומבקשים אנו שנוצח להחזיק באמונתנו בימים אלו, וזכות זאת היא שתעמד לנו להגיע ל'חיי העולם הבא' לעת ביאת משיח צדקנו (הנש"פ 'חילוק דבונן'). על כך אף אנו מבקשים בתפלת שמונה עשרה: "ותחזינה עינינו בשופך לציון ברחמים", ש'ימות המשיח' הקודמים לביאתו, יעברו עלינו ברחמים ולא בצער ובקשי.

ואמנם, יש מגדולי ישראל שנהגו לומר: 'הרחמן הוא יזכנו לביאת המשיח', והסעימו מנהגם באומנם שהגנו עמה הברך "ימות המשיח" שהחלו בתקופת המשיח.

ואמנם, יש מגדולי ישראל שנהגו לומר: 'הרחמן הוא יזכנו לביאת המשיח', והסעימו מנהגם באומנם שהגנו עמה הברך "ימות המשיח" שהחלו בתקופת המשיח. ואולי יש יפיע על החלפת בית המשפט בתבנית שהגשה באותו זמן לשם בטול החק הנאמר.

הבכי ששנה את התמונה

שעמדה לערוך ברית מילה באותם ימים להשתתפות פתבי העתון בשעת קיום המצוה.

למחרת בבוקר נערכה הברית. העתונאים הופיעו זמן רב לפני השעה המיועדת. עוד טרם החלה הברית הבחנתי שהעתונאים עוקבים בדריכות אחרי כל תנועה שלי. מכימיהם החודרים והמקמדים נפר היה כי הם התכוננו מראש טרם בואם, ובלבי נשאתי תפלה כי אצכה להיות שליח טוב בעבור כלל ישראל.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

הברית עמדה להתחיל. כמנהגי פתחתי באמירת התפלה הנודעת למוהל, ולפתע פרצתי בכי סוער ובלתי נשלט, חשתי כי נעשה לי עול. אחד מהעתונאים נזעק לעברי בבהלה: 'מקרה משהו?! הוא התענין בדאגה.

בחדש האחרון נפטר בארצות הברית ביום ההלדה הצ"א לחייו, המוהל הנודע, תומך התורה ולומדיה רבי אברהם הכהן קאהן זצ"ל הרב קאהן נפטר כתוצאה מנגיף קורונה המשתולל בעולם בימים אלו.

רבי אברהם הכהן זצ"ל נודע הן כפוסטד הקרן הנודעת על שמו קרן אברהם הכהן שהצמיחה בין שורותיה רבים מגדולי התורה וההלכה בדורנו, והן כמוהל מכהה אשר מל רבבות תינוקות במשך עשרות שנים בכל רחבי העולם, ועד לשבוע האחרון לחייו עוד עסק במקלחת קודש זו.

רבי אברהם, כאחד מזוגי המוהלים בדורנו, ראה שליחות קודש להשמייע את קולו של ההלכה הצרופה במצוה זו לפני גורמים שונים מבית ומחוץ שבקשו לשנות את המסורת ולפגע במצוות המילה אשר נשמרה בידינו כצורתה מדורי דורות.

בערב ימיו ספר רבי אברהם זצ"ל:

"היה זה בשיאם של ימי המאבק בגזרת המילה שרופה על יהדות ארצות הברית. באותם ימים בקשתי לפרסם בעתון הנודע ה'ניו יורק טיימס' מודעה גדולה שתבהיר קבל עם ועולם כי אין כל אמת בטענות שהעלו כנגד קיום מצות המילה וכי מדובר באנטישמיות לשמה שאינה מתבססת על המציאות כלל.

כאשר בריתי על אודות המחיר שיהיה עלי לשלם על מודעה כזו, נרתעתי. מדבר היה על מחיר של עשרות אלפי דולרים לעמוד.

היות שבמהלך השנים כבר זכיתי ללמד לא אחת כי כאשר מבקשים לעשות לשם שמים - הפגיעה אשמיא מבטחת, על פן לא התאשתי והמתנתי לראות כיצד יתפתח הדבר. ואכן, למרבה ההפתעה, כמה ימים לאחר מכן פנו אלי עורכי העתון מיימיתם ובקשו ממני להתראו ולחבאי את דברי היהדות החרדית בנושא הטעון והסוער. הם אף בקשו את רשותי להתלוות אלי לכהן מהבריות שאני עורך כדי לראות מקרוב את מהלך הענינים.

היתה זו מתנה משמים בעבורי. לכאורה הייתי אמור להענות להצעה ולקבלה בשתי ידיו פתוחות. הפרסום בקמה כה מכבדת ומפרסמת יכול היה לתרם רבות למאבק ולהשפיע רבות על הצלחתו. אלא שלמעשה היתה הדילמה גדולה ביותר; אף אחד לא היה מוכן להבטיח לי שדברי יבאו כפונתם ללא כל שנוי, ושהאפן שהם יבאו בפתחה לא יגרם יותר נזק מתועלת, וכך באתי לתקן ונמצאתי מקלקל, חלילה".

כמו בכל צעד בחיי, עלה רבי אברהם למעונם של גדולי הדור כדי להנציץ קמל בשאלה הרת גורל זו. התשובה שהוא קבל היתה שפני ההגירה כבר נגזרה והחש נגד המילה חזק, מסתבר שלא יגרם נזק נוסף כתוצאה מראיון כזה. הגרוע כבר נעשה.

מאידך, אם הדברים יבאו בפתחה באפן הנכון, יתכן שהדבר ישפיע לטובה על דעת הקהל בארצות הברית בנוגע למצות ברית המילה, ואולי אף ישפיע על החלפת בית המשפט בתבנית שהגשה באותו זמן לשם בטול החק הנאמר.

"משקבלתי את אשורם של גדולי ישראל", המשיך וספר רבי אברהם, "מהרתי לחייג לעורכי העתון ולהשיב להם תשובה חיובית. קבלתי את אשורם של משפחה

עמודי שני